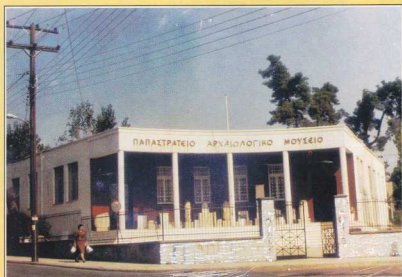

6. ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΓΡΙΝΙΟΥ

Με αυτή τη σύντηξη ξενάγηση στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αγρινίου θέλω, κυρίως, να επισημάνω τη σπουδαιότητα των ευρημάτων που εκτίθενται σ' αυτό, ώστε τα ίδια τα ευρήματα του Μουσείου να είναι οι αμεσείς αποδείξεις ότι το Αγρίνιο δικαιούται να έχει ένα Μουσείο προδιαγραφών και όχι ένα Μουσείο-Αποθήκη(!), που στερείται ακόμη και απλού καταλόγου εκθεμάτων.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Αγρινίου χτίστηκε με δωρεά των Α/φών Παπαστράτου στη ΝΑ γωνία του Παπαστράτειου πάρκου, δίπλα στην παλαιά Παπαστράτεια βιβλιοθήκη, δηλαδή, το μισό κτήριο στεγάζε τη Δ. βιβλιοθήκη και το άλλο μισό το Μουσείο. Τώρα, ολόκληρο το κτήριο στεγάζει το Μουσείο και οι δύο ενσωματωμένες αίθουσες της βιβλιοθήκης χρησιμοποιούνται ως εργαστήρια και αποθήκη.

Όμως, το Αρχαιολογικό Μουσείο Αγρινίου, λόγω του στενώχωρου – ένας μικρός προθάλαμος και δύο μικρές αίθουσες εκθεμάτων –, λειτουργεί περισσότερο ως μουσείο-αποθήκη, ενώ περιέχει τους πολιτισμικούς θησαυρούς της ευρύτερης περιοχής του νομού Αιτωλοακαρνανίας: Αγρινίου, Θέρμου, Στράτου, Σαυρίας, Αλυζίας, Πλευρώνας, Καλυδόνιας, Αρσινόης, Ιθωρίας, Τριχωνίου κ.ά. (Προτίμησης τα αρχαιοελληνικά τοπωνύμια)!

Αυτό το γεγονός και μόνο, το ότι δηλαδή στο νομό μας υπάρχουν τόσο πολλοί αρχαιολογικοί χώροι που μόνιμα τροφοδοτούν με νέα ευρήματα το Μουσείο Αγρινίου, καθιστά αναγκαία την ύπαρξη ενός σύγχρονου κεντρικού Αρχαιολογικού Μουσείου στο Αγρίνιο, που θα καλύπτει πολιτιστικά και οργανικά όλον τον νομό.

Τα εκθέματα του Αρχ. Μουσείου Αγρινίου καλύπτουν, χωρίς ιστορικά κενά, όλη την ιστορία και την πολιτισμική εξέλιξη του νομού, από τα νεολιθικά χρόνια έως τα νεότερα, και αγκαλιάζουν όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής και της τέχνης.

Ας ξεναγηθούμε, τώρα, στους χώρους του και στις βιτρίνες των εκθεμάτων του:

– Για τον Νεολιθικό πολιτισμό (7000-4000 π.Χ.) και τη ζωή των κυνηγών και των πρώτων γεωργών και κτηνοτρόφων στο χώρο της προϊστορικής Αιτωλίας ως «μίλαει» η προθήκη που περιέχει:

- Λεπίδες οψιδιανού για διάφορα εργαλεία και για διάφορες χρήσεις.
- Οστρακα νεολιθικών αγγείων.
- Νεολιθικά εργαλεία λίθινα και οστέινα.

– Η προθήκη με τα μυκηναϊκά ευρήματα (1580-1100 π.Χ.), εκτός των άλλων, περιέχει αγγεία από τους θολωτούς τάφους της Ιθωρίας (σημερινός Άγιος Ηλίας Μεσολογγίου), και αποδεικνύει ότι και στο χώρο της Αιτωλίας έζησαν ένδοξοι Μυκηναίοι βασιλείδες που θαρτήκαν, αυτοί και οι δυναστείες τους, σε περιλαμβηρούς θολωτούς τάφους.

– Στην προθήκη με τα αγγεία και τα άλλα εκθέματα της Γεωμετρικής περιόδου (1100-700 π.Χ.), μπορούμε να θαυμάσουμε έναν πρωτογεωμετρικό χάλκινο τρίποδα, από την περιοχή της αρχαίας Ιθωρίας (σημερινά Σταμάνο), μοναδικής διατήρησης. Επίσης, στις προθήκες με εκθέματα της ίδιας περιόδου μπορούμε ακόμη να δούμε:

- Μεταλλικά ειδώλια (= μικρά αγαλματίδια) πλαστικής Γεωμετρικών χρόνων.
- Πολλά αγγεία με τη χαρακτηριστική διακόσμηση τους με γεωμετρικά μοτίβα.

Για τα επιχρυσωτά (Αιτωλοακαρνανική) παραγωγή αγγεία και την επιχρυσωτή αγγειογραφία μας πληροφορούν οι βιτρίνες με αγγεία και δάντια των άλλων περιόδων: αρχαϊκά, κλασικά με μυθολογικές παραστάσεις, ελληνιστικά και ρωμαϊκά.

Εκείματα, τώρα, της επιχρυσωτής αρχιτεκτονικής και οικοσκευής αποτελούν:

- Μία μαρμαρίνη θύρα από τον «τάφο-πρώτο της Καλυδόνιας», κτισμένον γύρω στα 100 π.Χ. προς τιμήν κάποιου Λέοντος του «Νέου Ηρακλέους». Το Ηρώο της Καλυδόνιας ήταν μεγάλο, τετράγωνο σε κάτοψη, κτίσμα, με κεντρική περίστυλο αυλή, πλευρικά διαμερίσματα και πρόπυλο. Στη βορηνή του πλευρά ήταν το κυρίως ηρώο με μία ευρύχωρη αίθουσα, στο υπόγειο της οποίας ήταν ο τάφος του ηρώα και στο ισόγειο ο χώρος λατρείας του. Την αξία του μνημείου παραδέχεται και ο καθηγητής Χ. Μπούρας² γράφοντας: «στην Πέργαμο της Μ. Ασίας υπήρχε ένα ηρώο, παραπλήσιο τύπου προς το μνημείο της Καλυδόνιας, για τη λατρεία των Ατταλιδών βασιλέων».

– Μία πήλινη στήλη σκεπής, του 6ου π.Χ. αι., από το Λαφραίο Καλυδόνιας.

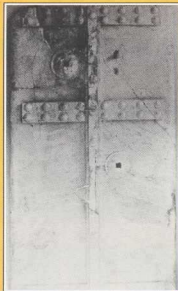
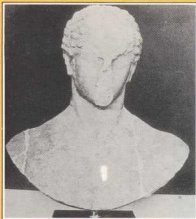
– Τρία ακρωτήρια από το ηρώο της Αλυζίας, θαυμάσιες τέχνες και επεξεργασίας, του 2ου αι. μ.Χ. Το Ηρώο της Αλυζίας ήταν τετράγωνο «επιτάφιον μνημείον ανήκον εις άγνωστον επιφανές πρόσωπον»³.

– Μία πήλινη μανιέρα, μοναδική στο είδος της, του 3ου αι. π.Χ., από την αρχαία Τορβία (σημερινό Κοιμώτι).

Σχετικά, τώρα, με την ιστορία της επιχρυσωτής τέχνης και ειδικά με την Ιστορία της γλυπτικής στο χώρο της Αιτωλίας, πλην των γεωμετρικών ειδωλίων που προανέφερα, έχουμε αγάλματα και γλυπτά κυρίως ελληνιστικών χρόνων, από τα οποία αξίζει να αναφέρουμε:

- Μία μαρμαρίνη κεφαλή Μελεάγου, κατά σκοπιακό πρότυπο.
- Μία μαρμαρίνη προτομή Ηρακλέους, κατά πρότυπο Λυσιππού.
- Την επιτύμβια στήλη του Κροτάδιου, του 2ου αι. π.Χ., από το Τριχώνιον, θαυμαστή τέχνης.

– Ας σημειωθεί εδώ ότι και ο αιώλιος χώρος του Μουσείου φιλοξενεί πολλές επιτύμβιες στήλες από διάφορες περιοχές του νομού.

Μοναδικά είναι και τα εκθέματα του Μουσείου για τη μελέτη της ιστορίας και της εξέλιξης της ελληνικής γλώσσας και γραφής. Μας την αφηγούνται:

- Δύο επιτύμβια επιγράμματα του 7ου αι. π.Χ. από τη Βλαχομάνδρα.
- Μία επιγραφή, γραμμένη «βουτροφρόδον», από την αρχαία Στράτο, του 6ου αι. π.Χ.
- Μία επιγραφή του 3ου αι. π.Χ. πάλι από τη Στράτο.

- Η γραπτή επιτύμβια στήλη του Κριτολάου, που προαναφέρθηκε, του 2ου αι. π.Χ.
 Το εύρημα, όμως, που προκάλεσε έκπληξη και θαυμασμό στον επισκέπτη του Μουσείου είναι ένας μικρός χάλκινος Κούρος με κεφαλή αλόγου, που όμοιος του δεν υπάρχει πουθενά στην Ελλάδα και είναι μοναδικό ντοκουμέντο για τη μελέτη της αρχαίας ελληνικής θρησκείας στην Αρχαϊκή περίοδο. Για τον ανθρωπόμορφο, αλλά φοροδοκέφαλο αυτόν κούρο γράφει χαρακτηριστικά ο αρχαιολόγος Ευθ. Ι. Μαστροκώστας¹: «Εν Στράτω, κάτωθι του ναού του Διός, ανευρέθη και κατετέθη εις το Μουσείον Αγρινίου (αρ. Χ120) συμπαγές χαλκούν αγαλμάτιον, ελλιπές τας χείρας κάτωθι των ώμων, και τους πόδας κάτωθι των γονάτων, παριστάνον δαιμονικὴν τινά μορφήν με σώμα ανδρὸς καὶ κεφαλὴν ἵππου, αποσκεκρομένην το ακρον του ρύγχους, του 6ου αι. π.Χ. Το αγαλμάτιον είναι μοναδικόν. Παρά του Παισαίου VIII, 4, 2, 4, αναφέρεται εν Αρκαδία, εντός σπηλαίου πλησίον της Φυγαίρας εις ἱερὸν τῆς Δήμητρος Μελαίνης, ἡ λατρεία Ἐσάνου τῆς Δήμητρος, παριστάνον γυναίκα με κεφαλὴν καὶ κόμην ἵππου». Τέλος, το Μουσείο Αγρινίου πρόκειται να εμπλουτιστεί με τα μοναδικὰ εἴδη ευρήματα για τη μελέτη της διονυσιακῆς θρησκείας και λατρείας, που απεκάλυψε ἡ ανασκαφὴ ἐνὸς αγροτικῶν ἀρχαίων ἱερῶν στην τοποθεσία Παλιόκαστρο Σπολάτας (θέση Κατωμετρέα), κοντὰ στὸ Αγρινίον, ἀπὸ τὸν Ἐφορὸν Ἀρχαιοτήτων Ἀ. Κολωνά².

Κλειδώντας αὐτὴ τὴν σύντομη ἐξήγηση στους χώρους τοῦ Μουσείου Αγρινίου, ζητῶ συννόμη ἀπὸ τὸν ἀναγνώστη για τὴν ποιότητα των φωτογραφιῶν. Πρόσχημα ὅλες εἰς ἐπιγραφῆς ἀπὸ τὸ Α.Δ. 26/1971 καὶ μόνο, ἐπειδὴ ὅλα τα εὐρήματα τοῦ Μουσείου εἶναι ἀδμυροῦσιμα. Ἄς εὐχηθούμε, δε, αὐτὸς ὁ τόπος τῆς Ἑσπερίας Ἑλλάδας να ἔχῃ καλύτερης μέριμνας, ὥστε να πάψει να ἀποτελεῖ terra incognita τῆς Ἀρχαιολογίας καὶ τῶν γυνάσιων μας³.

Εὐχῆς ἔργον θα εἶναι, ἐπιπλέον, ἔχουμε σύντομα μὴ παρουσίαση καὶ τῶν δύο ἄλλων Μουσείων τῆς Ἀττικῆς: τοῦ Θέρμου καὶ τοῦ Θυρρείου.

Σημειώσεις

1. Για τα εκθέματα του Μουσείου και τις περιοχές προέλευσής τους δεξ: Α.Δ. 16/1960-«Χρονικά», σ. 195. Α.Δ. 19/1964-«Χρονικά», σ. 294-5. Α.Δ. 22/1967-«Χρονικά», σ. 324. Α.Δ. 25/1970-«Χρονικά», σ. 296-7. Αναφορές για το Μουσείο στα παραπάνω Α.Δ. κάνει ο: Ἐφορος Ἀρχαιοτήτων Ευθ. Μαστροκώστας, Α.Δ. 26/1971, «Χρονικά», σ. 165 (Φ. Πέτσας), Α.Δ. 31/1976-«Χρονικά», σ. 165 (Φ. Ζαφειροπούλου), Α.Δ. 39/1994-«Χρονικά», σ. 104 (Ιωάννης Κολωνάς).
2. Χ. Μπούρας, Μαθήματα Ιστορίας της Αρχαιολογικής τ. Α', σ. 355.
3. Κ.Α. Ρωμανός, Το πρώην της Ἀλυδίας, ἀντίκρυ ἀπὸ τὴν Α.Ε. τοῦ 1930, σσ. 141-142. Ἐπίσης, Α.Δ. 26/1971, «Χρονικά», σ. 322.
4. Α.Δ. 20/1965, «Χρονικά», σ. 344.
5. Λ. Κολωνάς, «Αρχαϊκὸ ἀγροτικὸ ἱερὸ στὴ Σπολάττα Ἀττικῆς», Πρακτικὰ Ἀ' ἀρχαιολογικοῦ καὶ ἱστορικοῦ Συνεδρίου Ἀττικοακαρνανίας, Ἀγρινίου, 21/23-10-1988, σσ. 162-169.
6. Για μὴ ευρύτερη ἀρχαιολογική, τοπογραφική καὶ θρησκευολογική θεώρηση τῆς Ἀττικῆς, ο ενδιαφερόμενος μπορεῖ να ἀνατρέξει, πλὴν τῶν Π.Α.Ε., στὴν παρακάτω ἐπέστερη βιβλιογραφία:
 - Claudia Antonetti, Les Éoliens: Image et Religion, Annales Littéraires de l'Université de Besançon, 405, Paris 1990.
 - Sebastiaan Bommele & Peter K. Doorn, Aetolia and the Aetolians, Studia Aetolica 1, Parnassus Press, Utrecht 1987.
 - Γεω. Ηρ. Παπατρέχας, Ἱστορία τοῦ Αγρινίου, ἐκδ. Δ.Α. (Αγρ. 81)
 - Γεωργ. Γ. Φερεντίνος, Ἱστορία τῆς Ἀκαρνανίας, τόμος 2, 1989. Ο' Α' τόμ. σε ἐκδ. ΠΑΠΑΖΗΣ, ο Β' σε ἐκδ. τοῦ ἴδιου.
 - Γεράσι. Σ. Κατωπόδης, Ἀρχαία Ἀκαρνανία, Ἀγρινίον 1987.
 - Γεράσι. Σ. Κατωπόδης, Ἀττικὴ Σημιολογία, Αθ. 1977.
 - W. J. Woodhouse, Aetolia-Its Geography, Topography and Antiquities, 1897. Reprint of the 1897 ed. 1973 by Arno Press Inc. N. York 1973.
 - Αθ. Παλιούρας, Βυζαντινὴ Ἀττικοακαρνανία, ἐκδ. Ἀριστὶν, Ἀθήνα 1985.